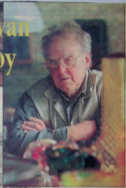

Verloederde 'tuinen' van een onbegrepen Le Roy

Statenrekeners ontbagen Louis Le Roy heeft al decennialang
gevoerd en zijn schrijping aan de Statenrekeners en de
Presidentie te bewijzen. Foto: L.C. Wiersema

In 1960 werd aan de
Kamer van de Statenrekeners
aanbevolen de Statenrekeners
te ontbreken. Een groot aantal
meerjarige schrijpingen van
het 17e eeuwse bewijsstuk.
Foto: L.C.

Duizenden vergaapten zich ooit aan de 'wilde tuinen' van Louis le Roy. Nu is de 1 kilometer lange groenstrook in het centrum van Heerenveen een slecht onderhouden wildernis. Duurbosbouw eigenaars zochten en Le Roy vaelt zich ontbegopen. Tot zijn verdriet heeft de gemeente zijn scheping bekoord als een plantsoen. „De Kruisdyk en de Europalaan liggen al zo'n 15 jaar dood.”

Door Binne Keulen

Realiteit: de gemeente heeft zijn oog in het verleden op de natuur gericht. Bij de realisatie van de groenstrook is er aandacht voor de natuur en de natuur is erin te zien. Het is een goed voorbeeld van de realisatie van de natuur.

Foto: J. C. van der Vliet

Zijn dit nu de befaamde 'wilde tuinen' van Le Roy? Studenten uit heel Europa kennen het revolutionaire project uit de boeken en studeren er zelfs op af. Ze reageren echter te-lagegesteld als ze in het centrum van Heerenvveen zijn.

Ooit, in de jaren zeventig, vergaapten duizenden nieuwsgierigen uit binnen- en buitenland zich aan de schepping van Louis le Roy langs de Europalaan en de President Kennedylaan. Voor de een verberdekte het weelderige groen een nieuwe omgang met de (stedelijke) natuur, de ander zag er de totale chaos in. Zelfs Albert en Paola kwamen kijken, met hun nog jonge kinderen. Niemand herkende doustijds het Belgische prinsesgezin.

Een kwart eeuw later is van de betovering weinig meer over. De 7 kilometer lange en 13 meter brede groenstrook is nu een slecht onderhouden wilderis. Er slingeren een pad tussen de bomen en struiken door, maar na een paar minuten is dit nauwelijks meer begaanbaar. Muurjes staan hier en daar op instorten, overal ligt dood hout en de vijvertjes zijn verworden tot modderpoelen.

Geen wonder dat de verloedering een groeiend aantal Heerenvveeners aan het hart gaat. Een van hen is Taemen Staver, raadslid voor D66. Regelmatig dringt hij er bij burgemeester en wethouders op aan de tuinstrook in oude glorie te herstellen, in de geest van Le Roy. „Het was ooit een prachtig langgerekt wandelgebied. De dynamiek is er helemaal uit. Jammer om het zo te zien vervallen.“

Jeppe Dijkstra, die van 1975 tot 1982 de 'wilde tuinen' beheerde, mist vooral de soortenrijkdom. Er bloeiden sneerakklakjes, boshyacinten, boerenwonderkruid en morgenster. „Der ziet doe in hiel soand kleur yn. Ik long it sied op en struide dat op in oar plak wer ut. Noe, it is no beelit myn tin net mear.“

Er was dertig jaar geleden heel wat lef voor nodig om midden tussen de nieuwbouw de natuur haar gang te laten gaan. Le Roy - van beroep tekenaar - was lid van de culturele raad van Heerenvveen en vroeg de gemeente of hij de middelen van de Europalaan en de President Kennedy-

laan naar eigen inzicht mocht invullen. Niet als groen-, maar als cultuurproject.

Le Roy kreeg zijn zin. Hij wilde laten zien dat de natuur zich ook in de stad tot een „zeer complex systeem“ kan ontwikkelen, als een oase van rust midden van de stedelijke hectic. Een ontwerp ombrak en een einddoel had hij al helemaal niet. Ingeendeel. Hij zette alleen iets in gang en de inwoners van Heerenvveen zouden gezamenlijk verder bouwen aan een groen bouwwerk dat nooit af zou zijn. Daarom zou de middelenbets er elk jaar weer anders uitzien. De 'tuinen' leverden Le Roy, nu 75 en inwo-

ner van Oranjestad, het erbarerschap van Heerenvveen op.

Onderhoud - in de gebruikelijke zin - was in zijn visie niet nodig, want dat veronderstelt het intact houden van, bijvoorbeeld een tuin, park of plantsoen. Wel mocht de mens als 'medewerker' ingrijpen. Ook was het de bedoeling dat beeldende kunstenaars er scheidend bezig zouden zijn.

Zover is het nooit gekomen. „De Kennedylaan en de Europalaan liggen al zo'n 25 jaar dood“, constateert Le Roy gelaten. „Wat Heerenvveen doet, staat in schril contrast met wat I' voor ogen heb. Zij beheert de natuur als een plantsoen.“

Hij heelt er wel een verklaring voor. Gemeentebestuurders kijken immers hooguit vier jaar vooruit, de meeser zelf denkt in eeuwen. Dat de smook als 'tuin' door het leven gaat, is tegen het zere been. Tuinen! „Le Roy maakt geen tuinen. Ik heb mij nog nooit met tuinen bemoeid.“

Heerenvveen gaf het beheer vanaf het begin in handen van de plantsoendienst. Aan de bevolgen Brugt Haristra, in de beginjaren hoofd van de dienst, lag het niet. Hij dacht in dezelfde lijn als Le Roy en mede dankzij hem verwielf Heerenvveen naam en faam bij groenbeheerders en tuin- en landschapsarchitecten.

In de jaren tachtig trad langzaam maar zeker het verval in. De gemeente snoei'de maar raak en te hoge bomen werden gekapt. In-griepen was noodzakelijk toen meiershoo bereenklauwen bijna alle andere planten deagden te overwoederen. Het is een veegehoerde klacht: de sterke plantensoorten hebben de zwakkere verdrongen.

Het rigouzeuze onderhoud ging midden jaren negentig ook Heerenvveen te ver. „De laatste jaers is het beheer niet geheel volgens de visie van Le Roy“, constateerde zij rijdelijk laat. De gemeente koos daarom in 1997 voor een extensief beheer, dat „zoveel mogelijk“ volgens de oorspronkelijke uitgangspunten van Le Roy zou zijn. Zij beperkt zich daarbij tot het terugmoenen of verwijderen van overhangende beplanting.

Om beheer staat voor veel buurtbewoners gelijk aan verloedering. Zij denken met weemoed terug aan de gloriejaren, al moet gezegd dat een 'wilde tuin' rond 1970 voor de meesten wel even

wennen was. „De gemeente hat de tin koemplet ferkoorme litten“, meent Jaap Hijckema, bewoner van de President Kennedylaan. „Ik ha neen tsjin fersyndering, mar je moatte de boel wol trinderhulde.“

Le Roy ziet het allemaal hoofdschuddend aan. Hij voelt zich onbegrepen, door de bevolking die vooral een 'nette' tuin wil en door de gemeente, die vindt dat zijn gedachtengoed met het huidige beheer redelijk woeit be-waakt. Veel liever ziet hij dat ambtenaren en wijkbewoners de handen uit de mouwen steken en meehelpen aan zijn oneindige bouwwerk. Er valt niets te bewa-ken of in stand te houden. Alsof de 'tuinen' af zouden zijn.

Siebe Homminga, buurtbewoner en iversz VVD-raadslid, heelt het tijdens een vergadering van het wijkplatform Heerenvveen-Midden wel eens voorgesteld. „Der wou'd doe net op reageard. „De mitsken wolle blykber net.“

De buurt is er in het verleden veel te weinig bij betrokken, meent hij. Maar er is ook de „Julius om Le Roy binne“ die hen volgens hem tegenhoudt. „It is en blauw in projekt fan Le Roy. En as it mei kultuer se krijen bat, binne mitsken base alizen passyf. Se kammie om te sjen, net om te dwaan.“

Wethouder Juma Visser, verantwoordelijk voor het centrum, is redelijk bevreden over huidige beheer, maar ziet ook wel in dat Le Roy graag de onwonenheden in zijn 'tuin' had gezien. „Als ik de wijkbewoners wer vroeg, wil ik dat ris op de agenda sette. Wy betreke wol laker nraaken by it leefber halden fan barren boert.”

Hersel van de tuinen, zoals D66'er Sauter wens, vinden burgermeester en wethouder „in strijd met de oespronkelyke doelstelling van een eindselace ontwikkeling in ruimte en tyd, zonder eindsloef”. Dat de postieve naamibekendheid smiet is gedaen, verwerpt het college ook. Het kaart de hal terug naar D66, dat door het royale gebruk van woorden als 'verloedering' en 'desolace soestand' juist postieve publiciteit om zeep helpt.

Raadlid Hemminga geeft zelf het goede voorbeeld door in zyn vrye tyd mee te helpen aan de bouw van de 'ecokathedraal' aan de Yntzenlaan in Middelam. Toen Le Roy zyn plannen voor de Europalaan en de President Kennedylaan ontvouwde, voorzag hij al wat het lot zou zyn. Daarom begon hij geljker tyd in Middelam aan een vergelijkbaar project.

Op een privéterrein van ruim 2 hectare werkt hij gesaag aan zyn levensopdracht. Zoals in de middeleeuwen vele generaties bouwen aan hun godshuys, so zullen na hem nog hondenden, misschien wel duzenden werken aan de ecokathedraal.

Eigenhandig verwerkt Le Roy algedaanke straatkinkers, stoepregels en trottoirbanden tot paden, muren en tempelachtige gebouwen. Meer dan veertienhonderd vrachtwagens vol heeft hij al door zyn handen gehad. Het resultaat doet denken aan de ruines van de Azteken en Incas's in Midden- en Zuid-Amerika.

Waar de bouwver ophoudt, daar gaat de natuur verder. Bijzondere plantensoorten krijgen tussen de stenen een kans. De kathedraal zal nooit af zyn, ja, misschien over duizend jaar. „De waarde de wisselwerking tussen mens en natuur zal pas in 3000 beoordeeld kunnen worden.”

Met zyn schepping in Heerenveen heeft de oude meester niet veel meer. Hij heeft er al lang geleden afscheid van genomen. „Dit is een stukkie van mijn denken geweest, dat tot staan is gebracht.” Beheerder Jeppe Dijkstra herinnert zich nog dat Le Roy zyn hoofd afwendde als hij over de Europalaan en de President Kennedylaan lieste. „Dy man siet rjocht ferkeerd op syn fyts.”

Toch heeft Louis le Roy de moed niet helemaal opgegeven. Duizend jaar is een lange tyd en wie weet wat generaties na hem nog allemaal met de smook voer hebben. Hij troost zich met de gedachte dat zyn denkbildien langer stand zullen houden dan die van de gemiddelde gemeenterambteraar. Want die blijft maar een paar jaar op zyn post zuten. „Ik heb daaron goede hoop voor het jaar 3000.”